

7. Шевцова Л. С. Ситуативні завдання з розвитку зв'язного мовлення у 6 класі // Українська мова і література в школі. – 2001. – № 1. – С. 7–9.

Сухенко О.А.

аспірант,

*Інститут філології Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ТИПИ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ ТА ПРИНЦИПИ ЙОГО ДОБОРУ НА ЕТАПАХ КОНТРОЛЮ СФОРМОВАНOSTІ АНГЛІЙСЬКОЇ ПИСЕМНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Освіта, виховання і розвиток учнів на уроках іноземної мови – це педагогічні завдання української школи, які, зокрема, забезпечуються шляхом добору навчального матеріалу та організації навчального процесу. Сучасна українська школа, завдяки активному процесу реформ, не обмежує діяльність учителя у цьому питанні, а навпаки покладається на його професійну підготовку, творчість, педагогічний хист. Підготовчий етап уроку англійської мови передбачає вивчення навчальної програми, усвідомлення мети та завдання вивчення іноземної мови в конкретному класі та добір необхідного навчального матеріалу, який би відповідав потребам кожного учня (диференційовано) і всього класу (кооперативно) та сприяв позитивній мотивації вивчати англійську мову далі. Ключову функцію ефективного процесу навчання виконує навчальний матеріал: художні, наукові, публіцистичні тексти, інтернет-джерела, радіопередачі, репортажі, програми новин, фільми, спектаклі. Добирати навчальний матеріал, який придатний для засвоєння програмної теми, для досягнення дидактичної мети, учитель повинен не лише відповідно до власних уподобань, але й на основі методично вірогідних принципів навчання. Тому *предметом* цієї фази дослідження стратегій формування компетентності писемного англійського мовлення став навчальний матеріал для контрольного етапу навчання, а її *метою* – принципи добору.

Методист С. Торнбері (S. Thornbury) вважає, що навчальні матеріали з іноземної мови – це складна система ресурсів, що використовуються для здійснення процесу навчання і сприяють засвоєнню освітньої програми [1, с. 127]. До навчальних матеріалів віднесено: посібники/ підручники (coursebooks), друковані робочі зошити (workbooks), збірники тренувальних вправ (grammar and vocabulary books), наочні матеріали (visual aids), таблиці (charts), настільні ігри (board games), аудіо- та відеоматеріали (audio and video materials), тестові та контрольні завдання (quizzes, tests, progress checks), а також програмне забезпечення (software) для комп'ютерів, проекторів та інтерактивних дошок. На нашу думку, у цьому переліку є і навчально-методичне забезпечення, і матеріал, який слугує для них.

Нові навчально-методичні комплекти оснащують учня усім необхідним для навчання в класі та для позакласної роботи. Для вчителя, своєю чергою, англомовні видавництва – CUP, Express Publishing, Macmillan, MM Publications, OUP, Pearson – пропонують широкий спектр методичних рекомендацій, додаткові ресурси для фотокопіювання, різноманітні види та форми контрольних завдань. Така різноманітність звільняє вчителів від самотійного щоденного проектування завдань, пошук матеріалів, а також задовольняє потреби учнів, враховуючи їхні індивідуальні стилі навчання. З іншого боку, надмірна залежність від підготовлених НМК може створити матеріало-орієнтоване навчальне середовище, яке суперечить засадам дитиноцентризму – особистісно-орієнтованої моделі навчання та виховання [1, с. 127]. Тому важливо для вчителя уміти добирати та використовувати матеріали обґрунтовано й самотійно, адже їхня відповідальність інтересам учнів окремого класу є ключовою у розвитку комунікативних умінь і навичок.

Сучасний український дослідник Є. Коробов розрізняє навчальні матеріали відповідно до їх функцій: актуалізуючі, діагностуючі, інформаційні, контролюючі, операційні, стимулюючі [2]. Оскільки предметом нашого дослідження є матеріали для контролю англійської писемної компетентності, увагу зосереджено на діагностувальних та контрольних типах навчального матеріалу. Розвиваючи тезу Є. Коробова про головну мету діагностувальних матеріалів – виявлення прогалин в знаннях учнів та з'ясування причин їхніх помилок чи неуспішності [2], додамо до цілей ще й внутрішній і зовнішній зворотний зв'язок учителя й учнів, який відбувається писемно й усно (feedback). Головною ознакою *діагностувального* навчального матеріалу є можливості для моніторингу і процесу, і результату навчання письма. *Контрольні* навчальні матеріали придатні для виявлення результатів сформованості писемних умінь і навичок. Американський викладач-теоретик С. Айзексон (S. L. Isaacson) вважає, що контрольні навчальні матеріали також потрібні у виявленні проблем письма та окреслення навчальних потреб учня (student needs) [3]. Діагностувальні навчальні матеріали дають змогу вчителю аналізувати процес написання тексту і стратегії, які використовують учні під час письма. Тому ці навчальні матеріали, як ми думаємо, повинні бути цікавими, актуальними, значними за обсягом, орієнтованими на зорове і слухове сприйняття (наприклад, телевізійний випуск новин для письмового переказу). Контрольні навчальні матеріали можуть бути меншими за обсягом, не стільки зацікавлювати, скільки бути логічними і цілісними, повинні бути чітко структуровані, поділені на акцентовані частини.

Навчання та контроль англійського письма в 9 класі середньої школи, зокрема, підпорядковані навчальним програмам з іноземних мов, що затверджені Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. Ці програми встановлюють відповідні рівні та дескриптори володіння іноземною мовою на кінець 9-го класу відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання (CERF).

Отже, під час добору потрібних навчальних матеріалів на контрольних етапах навчання письма вчителі іноземної мови, насамперед, керуються вимогами та принципами, що фігурують в CERF. У 9 розділі «Контроль» названі три принципи, які стосуються контрольного етапу навчання письма: *валідність, надійність і достовірність* [4].

В умовах середньої школи України, наприклад, за програмою 9 класу [5] ці принципи, на нашу думку, повинні бути використані з уточненням дидактичних цілей програми (Табл. 1).

Таблиця 1

**Характеристика основних принципів контрольних матеріалів
на етапах контролю писемного мовлення**

<u>Валідність</u>	<u>Надійність</u>	<u>Достовірність</u>
<p>Відповідність навчального матеріалу меті навчання.</p> <p align="center">▼</p> <p>Писемне продукування (творче письмо, доповідь), писемна взаємодія (листування, записки, повідомлення), онлайн взаємодія (онлайн спілкування та дискусія, цілеспрямована онлайн співпраця).</p>	<p>Можливість застосувати критерії/ бали для оцінки письмових робіт за цим навчальним матеріалом.</p> <p align="center">▼</p> <p>Обсяг письмового повідомлення у межах 90-100 слів. В умовах подвійної перевірки різними вчителями академічний результат учня однаковий.</p>	<p>Відповідність навчального матеріалу можливостям учнів, відкритість і доступність матеріалів для всіх.</p> <p align="center">▼</p> <p>Учень уміє складати фрази і речення, використовувати прості конектори/ сполучники, висловлюється зв'язано, користується додатковими джерелами інформації.</p>

Ці основні принципи відповідають різним видам контролю. Українською програмою середньої школи [5] передбачено два етапи контролю. Перший – поточний є безперервним процесом збору інформації про досягнення у навчанні, сильні та слабкі сторони учня, який вчитель повинен організувати під час планування курсу та в налагодженні зворотного зв'язку з учнями. Другий – підсумковий / семестровий є визначенням акад.-мічних досягнень у вигляді оцінки один раз наприкінці семестру за чотирма видами мовленнєвої діяльності. Отже, матеріалом для контрольних етапів навчання англійського письма ми вважаємо ті тексти, джерела та завдання, що використовуються як поточно, так і під час семестрового контролю писемних умінь і навичок.

Дотримуючись зазначених принципів, на контрольних етапах навчання англійського письма у 9 класі пропонуємо перелік діагностувальних і контрольних навчальних матеріалів (Табл. 2).

**Діагностувальні та контрольні навчальні матеріали
для перевірки сформованості англійської писемної компетентності
в 9 класі середньої загальноосвітньої школи**

Ситуативне спілкування у писемній формі	Тип навчальних матеріалів	
	Діагностувальні	Контрольні
Особистісне (Тема «Одяг»)	https://www.nytimes.com/2017/09/15/fashion/the-top-10-moments-of-new-york-fashion-week.html	https://www.youtube.com/watch?v=dJ53P0E4Hb4
Публічне (Тема «Засоби масової інформації»)	http://www.oahovorcovicka.cz/files/soubory/balladova/media.pdf	https://www.newsomatic.org/2016/10/20/dealing-strong-election-emotions/
Академічне (Тема «Моя професія»)	https://www.youtube.com/watch?v=VEdJJFvkJek	https://www.thebalancecareers.com/top-kids-dream-jobs-2062280

Використовуючи такий підхід добору навчальних матеріалів, учитель може не лише забезпечити якісні діагностику й контроль умінь і навичок англійського письма, але й мотивувати учнів до самоаналізу і самооцінювання.

Список використаних джерел:

1. Thornbury, S. *An A-Z of ELT: A dictionary of terms and concepts*. Oxford: Macmillan Education, 2012. 256 p.
2. Коробов Є. Т. Навчальний матеріал та його структура. 2010. URL: http://www.rusnauka.com/19_DSN_2010/Pedagogica/69745.doc.html (дата звернення: 9.02.2014).
3. Isaacson L., S. Simple ways to assess deaf or hard-of-hearing students' writing skills. *Volta Review*. 1996. Vol. 98. № 1. Pp. 183–199.
4. Council of Europe. *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. Cambridge University Press, 2011. 260 p.
5. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов 5–9 класи. / Програми затверджені Наказом МОН від 07.06.2017 № 804. 113 с.